

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Opolu

LOP.410.011.03.2020

Pani Anna Gołębiowska
Dyrektor Publicznej Szkoły Podstawowej
ul. Szkolna 1, 46-053 Chrzastowice

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/007 - Działalność organów administracji publicznej dotycząca podtrzymywania tożsamości kulturowej i językowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Opolu
ul. Krakowska 28, 45-075 Opole
T +48 77 449 70 00, F +48 77 449 70 44
lop@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Chrzastowicach ¹ , ul. Szkolna 1, 46-053 Chrzastowice
Kierownik jednostki kontrolowanej	Anna Gołębiowska, Dyrektor Publicznej Szkoły Podstawowej w Chrzastowicach ² od 1 września 2019 r. W okresie objętym kontrolą NIK od 1 września 2018 r. do 31 sierpnia 2018 r. dyrektorem szkoły była Pani Irena Łysy-Cichon
Zakres przedmiotowy kontroli	Zapewnienie przez szkołę uczniom należącym do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym nauki języka mniejszości oraz własnej historii i kultury
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 25 listopada w 2020 r., tj. do czasu zakończenia czynności kontrolnych (w tym z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie, jeśli miały wpływ na kontrolowaną działalność)
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu
Kontrolerzy	1. Wojciech Jarzyna, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOP/75/2020 z 16 września 2020 r. 2. Grażyna Powęska, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOP/80/2020 z 24 września 2020 r. (akta kontroli str. 1-2, 4-6)

¹ Dalej: Szkoła.

² Dalej: Dyrektor szkoły.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach objętych kontrolą NIK Szkoła zapewniła właściwe warunki organizacyjne, edukacyjne i kadrowe do nauczania języka mniejszości niemieckiej oraz własnej historii i kultury oraz realizowała na rzecz uczniów należących do mniejszości działania określone w Statucie szkoły. Szkoła nawiązała współpracę z organizacjami mniejszości niemieckiej, w szczególności z Deutscher Freundschaftskreis – Niemieckim Kołem Przyjaźni⁵ w zakresie podtrzymywania i propagowania tożsamości narodowej i kultury.

W okresie o objętym kontrolą NIK, sposób wykonywania przez szkołę zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości był zgodny z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 18 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym⁶. Szkoła realizowała obowiązkowy wymiar godzin języka mniejszości, a nauczyciele prowadzący zajęcia dla uczniów należących do mniejszości posiadali wymagane kwalifikacje. Szkoła korzystała z podręczników, które zostały dopuszczone do użytku szkolnego przez Ministra Edukacji Narodowej. Jako rzetelne należy ocenić wystąpienie przez Dyrektora szkoły o zakup brakujących podręczników, po powzięciu informacji, że dla części uczniów z klas I-III w roku szkolnym 2019/2020 zabrakło bezpłatnych podręczników do zajęć z języka mniejszości narodowej.

Realizując zadania edukacyjne na rzecz uczniów należących do mniejszości niemieckiej, Szkoła przestrzegała wymogów określonych przepisami prawa, z wyjątkiem nieprawidłowości w zakresie nieokreślenia w Statucie szkoły organizacji nauczania języka mniejszości oraz zakresu realizacji prawa uczniów mniejszości niemieckiej do poznawania własnej historii i kultury, pomimo prowadzenia przez placówkę tego rodzaju zajęć.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: DFK Chronstau.

⁶ Dz. U. poz. 1627, dalej: rozporządzenie MEN z 18 sierpnia 2017 r.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

OBSZAR Zapewnienie przez szkołę uczniom należącym do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym

Opis stanu faktycznego

1. Szkoła, zgodnie z postanowieniami § 10 ust. 1 statutu⁷, umożliwiała uczniom podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i religijnej. W dokumencie tym wskazano, że proces wychowawczy w szkole jest realizowany w duchu tolerancji dla tożsamości narodowej, religijnej, etnicznej i językowej. W Statucie zawarto również postanowienie, że nauczanie języka mniejszości narodowej jako zajęć umożliwiających podtrzymanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej odbywa się na wniosek rodziców. W Statucie nie określono organizacji nauczania języka mniejszości, ani zakresu realizacji prawa uczniów mniejszości niemieckiej do poznawania własnej historii i kultury, mimo prowadzenia przez placówkę tego rodzaju zajęć, co zostało szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Szkoła skorzystała z prawa do używania nazwy w języku danej mniejszości – zgodnie ze Statutem na budynku szkoły znajdowały się dwujęzyczne nazwy: w języku polskim i języku niemieckim.

Szkoła w latach 2018-2020 nie była objęta kontrolą w zakresie zapewnienia podtrzymywania i rozwijania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości, ani przez organ prowadzący szkołę, ani przez Kuratorium Oświaty w Opolu.

(akta kontroli str. 8-47, 48-90, 91-116)

2. W okresie od 1 stycznia 2018 r. do 1 września 2020 r. organ prowadzący nie określił szkole dodatkowych zaleceń i zadań dotyczących realizacji prawa uczniów mniejszości do podtrzymywania i rozwijania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i religijnej.

(akta kontroli str. 135-165)

3. Szkoła, w okresie objętym kontrolą, zapewniła wszystkim uczniom należącym do mniejszości niemieckiej, których rodzice złożyli wnioski w sprawie nauki języka niemieckiego oraz własnej historii i kultury, naukę w zakresie określonym we wniosku.

Przed rokiem szkolnym 2017/2018⁸ rodzice złożyli 73 wnioski w sprawie nauki języka niemieckiego (na podstawie których zapewniono naukę w następnych latach szkolnych objętych kontrolą NIK), w roku 2017/2018 – 13 wniosków, w roku szkolnym 2018/2019 – 21 wniosków, a w roku 2019/2020 – 15 wniosków. Wnioski w sprawie nauki języka mniejszości znajdowały się w dokumentacji nauczania tych uczniów.

Informacja o możliwości realizowania w szkole nauczania języka mniejszości i własnej historii i kultury była przekazywana rodzicom ustnie w czasie dnia otwartego szkoły oraz podczas zapisów dzieci do szkoły. Powyższe informacje nie były odrębnie udostępnione na stronie internetowej szkoły, jednakże możliwość nauczania w języku mniejszości wynikała z treści Statutu szkoły, opublikowanego na stronie BIP tej placówki.

⁷ Statut PSP im. Stanisława Staszica w Chrzastowicach z 25 listopada 2019 r., 24 listopada 2017 r. oraz z 25 marca 2014 r.

⁸ Według stanu na 30 września danego roku.

Szkola udostępniała rodzicom uczniów informacje o nauczaniu w języku mniejszości, zasady organizowania zajęć, a także informacje o celu tych zajęć w formie ustnej, corocznie w czasie dnia otwartego szkoły oraz podczas zapisów dzieci do szkoły.

Z przeprowadzonych oględzin strony internetowej szkoły⁹ i zakładki BIP w obszarze odnoszącym się do nauczania języka i w języku mniejszości wynikało, że informacje o nauczaniu w języku mniejszości nie były udostępnione na stronie internetowej szkoły, nie był także dostępny wzór wniosku o objęcie dziecka nauką języka mniejszości narodowej. Na budynku szkoły umieszczone zostały natomiast tablice informacyjne o prowadzeniu zajęć w języku mniejszości („Szkola jest partnerem kampanii Bilingua – łatwiej z niemieckim, realizowanej na rzecz polsko-niemieckiej dwujęzyczności”, „Szkola bierze udział w projekcie Deutch AG”).

(akta kontroli str. 169-172, 281-285)

Szczegółowym badaniem objęto 20 wniosków o objęcie ucznia nauką języka mniejszości narodowej, dotyczących uczniów I lub II etapu edukacyjnego objętych nauczaniem języka mniejszości¹⁰. Wszystkie poddane badaniu wnioski rodziców dotyczyły nauczania języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej, w formie dodatkowej nauki języka oraz nauczania własnej historii i kultury.

Dyrektor szkoły wyjaśniła, że *przed rozpoczęciem nauki języka mniejszości oraz nauki historii i kultury przekazuje rodzicom, którzy złożyli wniosek, informacje wymienione w § 6 rozporządzenia z 18 sierpnia 2017 r. w trakcie tzw. drzwi otwartych szkoły oraz na spotkaniu organizacyjnym odbywającym się w ostatnim tygodniu września. Ponadto uczniowie na początku każdego roku szkolnego otrzymują warunki oceniania i klasyfikowania, a rodzice podpisują zapoznanie się z tymi dokumentami. Dodatkowo, informacje te były przypominane na zebraniach z rodzicami.*

(akta kontroli str. 135-165, 261-280)

Dane wykazane w bazie SIO odnośnie liczby uczniów objętych nauką języka mniejszości były zgodne ze stanem faktycznym.

(akta kontroli str. 226-232)

4. W roku szkolnym 2017/2018 rodzice złożyli 11 oświadczeń o rezygnacji z objęcia dziecka/ucznia nauką języka mniejszości, w roku szkolnym 2018/2019 odpowiednio 12 oświadczeń, a w roku 2019/2020 - 20. Złożenie takich oświadczeń skutkowało zaprzestaniem nauki języka mniejszości oraz nauki własnej historii i kultury przez wszystkich uczniów klas VII i VIII w latach szkolnych 2018/2019 i 2019/2020 – z wyjątkiem roku szkolnego 2017/2018, w którym to naukę języka mniejszości kontynuowało w VII klasie sześciu uczniów.

Jak wyjaśniła Dyrektor szkoły, *wraz z wprowadzeniem reformy systemu oświaty od roku szkolnego 2017/2018 w szkole podstawowej wystąpił problem w związku z koniecznością wprowadzenia do planów nauczania drugiego języka obcego nowożytnego. Rodzice uczniów podjęli decyzję, by drugim językiem obcym w szkole był język niemiecki. Zmusiło to uczniów, którzy uczyli się dotychczas języka niemieckiego jako mniejszości do rezygnacji z jego kontynuowania. Jednym z powodów było to, że uczniowie Ci nie mogliby zdawać egzaminu ósmoklasisty z tego języka – ponieważ język mniejszości to nie język obcy. Z drugiej strony, dla dyrekcji szkoły i organu prowadzącego pojawił się problem konieczności wprowadzenia kolejnego, trzeciego już poza angielskim i niemieckim, języka obcego. Znalezienie nauczyciela języka francuskiego, hiszpańskiego, włoskiego czy innego, który podjąłby się realizacji nauczania 4 godzin w tygodniu było – zdaniem*

⁹ Strona internetowa: <https://szkola-chrzastowice.stronizklasa.pl/>.

¹⁰ Wnioski złożone na lata szkolne 2018/2019 i 2019/2020 (po 10 z każdego roku szkolnego).

Dyrekcji szkoły – niemożliwe. Ponadto, jak wskazała Dyrektor szkoły, przyczyną rezygnacji z objęcia dziecka nauczaniem języka/własnej historii i kultury była przeładowana siatka przedmiotów, która w 7 i 8 klasie wraz z językiem mniejszości wynosiła ponad 42 godziny tygodniowo.

Konsekwencją powyższego była sytuacja, że uczniowie, którzy przez sześć lat uczyli się języka niemieckiego jako języka mniejszości, w klasie siódmej trafiali do grupy, w której uczyły się też osoby, rozpoczynające naukę języka od „zera”. Nie było możliwości podziału klas na grupy, ponieważ wymagana przy podziale liczebność klasy to minimum 24 uczniów. W szkole żadna klasa tej liczby nie przekraczała.

W celu umożliwienia uczniom dalszego rozwijania kompetencji językowych szkoła w roku szkolnym 2020/2021 rozpoczęła realizację projektu „Deutsch AG” we współpracy ze Związkiem Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce. Założeniem projektu było kontynuowanie nauki języka mniejszości przez uczniów klas VII i VIII w ramach dwóch dodatkowych godzin języka niemieckiego. Zajęcia były dla uczniów nieodpłatne. Warunkiem udziału w projekcie było bezpłatne użyczenie na zajęcia sal lekcyjnych.

(akta kontroli str. 242-243, 246-253)

5. Nauczaniem języka mniejszości w formie dodatkowej nauki języka niemieckiego zostało objętych 84 uczniów w roku szkolnym 2017/2018 (co stanowiło 85,7% wszystkich uczniów szkoły¹¹), 80 uczniów w roku 2018/2019 (76,9%) i 72 uczniów w roku szkolnym 2019/2020 (64,9%)¹². Szkoła w latach objętych kontrolą nie prowadziła nauczania języka mniejszości w formie międzyszkolnego punktu nauki. Wszyscy uczniowie objęci nauką języka mniejszości posiadali obywatelstwo polskie zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym¹³. W klasach I-VI liczebność uczniów w danym roku szkolnym wahała się porównywalnie w przedziale od 5 do 19 uczniów¹⁴, natomiast w klasach VII i VIII – z wyjątkiem roku szkolnego 2017/2018, w którym liczba uczniów uczących się dodatkowego języka niemieckiego wyniosła 6 – żaden z uczniów nie korzystał z nauczania języka mniejszości. Dane te były zgodne z liczbą złożonych przez rodziców oświadczeń o rezygnacji z nauczania języka mniejszości w VII i VIII klasie.

W roku szkolnym 2018/2019 dla III klasy i w roku 2019/2020 dla IV klasy szkoła organizowała naukę języka mniejszości dla grupy 5 uczniów.

Jak wyjaśniła Dyrektor szkoły, przed przystąpieniem do tworzenia projektu arkusza organizacyjnego szkoły na następny rok szkolny, Dyrektor szkoły występował do organu prowadzącego z prośbą o tzw. dodatkowe godziny z puli Wójta Gminy oraz zgodę na utworzenie grup liczących mniejszą, niż zakładano liczbę uczniów. Dopiero po uzyskaniu tej zgody Dyrektor szkoły przystępował do opracowania projektu arkusza, który następnie był opiniowany przez Kuratorium Oświaty w Opolu i zatwierdzany przez organ prowadzący szkołę. W dokumencie tym znajdowały się m.in. informacje dotyczące liczby uczniów w poszczególnych klasach oraz zaznaczone godziny przyznane z puli godzin Wójta.

¹¹ Według stanu na 30 września danego roku.

¹² Do szkoły nie uczęszczali uczniowie należący do mniejszości romskiej.

¹³ Dz. U. z 2017 r., poz. 823.

¹⁴ W roku szkolnym 2017/2018 liczebność uczniów dodatkowej nauki języka niemieckiego kształtowała się następująco: I klasa: 13 uczniów; II klasa: 7 uczniów; III klasa: 17 uczniów; IV klasa: 17 uczniów; V klasa: 14 uczniów; VI klasa: 10 uczniów. W roku szkolnym 2018/2019 liczba uczniów dodatkowej nauki jęz. niemieckiego wynosiła: I klasa: 17 uczniów; II klasa: 13 uczniów; III klasa: 5 uczniów; IV klasa: 12 uczniów; V uczniów: 19 uczniów; VI klasa: 14 uczniów. W roku szkolnym 2019/2020 liczba uczniów dodatkowej nauki jęz. niemieckiego wyniosła: I klasa: 10 uczniów; II klasa: 16 uczniów; III klasa: 14 uczniów; IV klasa: 5 uczniów; V klasa: 14 uczniów; VI klasa: 13 uczniów.

Nauką własnej historii i kultury mniejszości, prowadzoną dla uczniów klas V i VI szkoły podstawowej w wymiarze jednej godziny tygodniowo, objęto: 24 uczniów w roku szkolnym 2017/2018, 33 uczniów w roku 2018/2019 oraz 27 uczniów w roku 2019/2020.

Jak wyjaśniła Dyrektor szkoły, *forma prowadzenia tych zajęć uzależniona była od możliwości, pomysłu i koncepcji nauczyciela prowadzącego zajęcia. Zazwyczaj zajęcia te były prowadzone w formie lekcyjnej, były również próby projektowego prowadzenia tych zajęć w formie wyjazdów do miejsc pamięci, czy spotkania z osobami związanymi z historią i kulturą własną.*

W latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020 szkoła zapewniła nauczanie języka mniejszości oraz nauki własnej historii i kultury w wymiarze przewidzianym w załączniku nr 3 do rozporządzenia MEN z dnia 18 sierpnia 2017 r. (tj. 3 godziny w ramach tygodniowego wymiaru godzin nauki języka mniejszości narodowej oraz 36 godzin nauki własnej historii i kultury w ramach rocznego wymiaru godzin).

W okresie objętym kontrolą NIK w szkole nie była prowadzona dla uczniów należących do mniejszości narodowych nauka geografii państwa, z którego obszarem kulturowym utożsamia się ta mniejszość.

Z wyjaśnień Dyrektora szkoły wynikało, że w roku szkolnym 2017/2018 zaplanowano w arkuszu organizacyjnym i wprowadzono do siatki godzin przedmiot pn. *Geografia Niemiec*. W związku z tym, że zajęcia zostały zaplanowane dla całej klasy, a nie jako dodatkowe, spotkało się to z oburzeniem ze strony rodziców. W związku z licznymi uwagami i skargami rodziców szkoła postanowiła zrezygnować z ich realizacji.

(akta kontroli str. 135-165)

6. Szkolne plany nauczania na lata 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 obejmowały naukę języka mniejszości narodowej oraz naukę własnej historii i kultury. Stosownie do § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół¹⁵ Dyrektor szkoły ustalił dla poszczególnych klas tygodniowy rozkład zajęć m.in. obowiązkowych zajęć edukacyjnych oraz zajęć, o których mowa w § 2 ust. 3 rozporządzenia. W tygodniowym rozkładzie zajęć poszczególnych klas i oddziałów uwzględniono zajęcia języka niemieckiego jako języka mniejszości oraz nauki własnej historii i kultury mniejszości. Nauczanie języka mniejszości zostało włączone do obowiązkowych zajęć edukacyjnych ucznia, a zajęcia dotyczące własnej historii i kultury zostały zaliczone do dodatkowych zajęć edukacyjnych.

(akta kontroli str. 212-225)

7. Kontrolowana placówka zapewniła, w latach objętych kontrolą, podtrzymywanie kultury i tradycji regionalnej uczniów należących do mniejszości w ramach pracy dydaktyczno-wychowawczej. Szkoła prowadziła zajęcia artystyczne lub inne zajęcia dla uczniów należących do mniejszości. Organizowała też dodatkowe zajęcia dla uczniów mniejszości w tym m.in.: coroczne obchody Dnia Świętego Marcina, a także zapewniła udział uczniów w: jarmarku bożonarodzeniowym organizowanym przez DFK Chronstau, spektaklu muzycznym „Wenn Engel singen”, warsztatach Klubu Odkrywców Niemieckiego oraz w warsztatach organizowanych przez Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej „O historii i tożsamości na Górnym Śląsku”. Dodatkowo na lekcjach historii w klasach VII i VIII wykorzystywany był – jako pomocniczy – podręcznik pn. „Europa. Nasza historia”, pod wspólną redakcją merytoryczną Polsko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej.

(akta kontroli str. 130a-130d, 135-165, 212-225, 233-234, 244-245)

¹⁵ Dz. U. poz. 639, ze zm.

8. Programy nauczania języka mniejszości zostały dopuszczone przez Dyrektora szkoły do użytku w szkole i włączone do szkolnego zestawu programów nauczania. Jak wyjaśniła Dyrektor szkoły, *kwestia zaproponowanych przez nauczycieli programów nauczania oraz wykaz podręczników i materiałów pomocniczych na następny rok szkolny była corocznie przedmiotem dyskusji na szkolnej Radzie Pedagogicznej.*

W latach objętych kontrolą NIK Rada Pedagogiczna szkoły pozytywnie opiniowała szkolny zestaw programów¹⁶.

(akta kontroli str. 135-165, 173-194)

9. Podręczniki do nauczania języka mniejszości, zawarte w wykazie podręczników obowiązujących w roku szkolnym 2019/2020 w szkole, zostały dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego¹⁷. Liczba dostępnych w szkole podręczników nie zaspokajała potrzeb uczniów w tym zakresie – w roku szkolnym 2019/2020 w II klasie brakowało trzech, a w III klasie ośmiu podręczników.

Jak wyjaśniła Dyrektor szkoły, *podręczniki dla klas I-III są traktowane jako materiał pomocniczy, natomiast materiały na zajęcia przygotowywane były przez nauczyciela. W razie potrzeby uczniowie korzystali wspólnie z dostępnych podręczników. W roku szkolnym 2020/2021 szkoła wystąpiła do Kuratora Oświaty w Opolu o uzupełnienie brakujących podręczników. Uczniowie klas IV-VI zaopatrywali się w podręczniki we własnym zakresie. Zakup tych podręczników nie był dofinansowany przez MEN ze względu na to, że były to materiały pomocnicze w nauce języka mniejszości.*

Dyrektor szkoły, na podstawie propozycji zespołu nauczycieli, ustaliła zestaw podręczników obowiązujący we wszystkich klasach.

(akta kontroli str. 173-194, 237-239, 254-255)

10. Nauczyciele prowadzący zajęcia umożliwiające uczniom należącym do mniejszości podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej lub językowej posiadali kwalifikacje zgodne z § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli¹⁸. W latach objętych kontrolą języka mniejszości nauczało czworo nauczycieli (dwóch w stopniu nauczycieli dyplomowanych, jeden w stopniu nauczyciela kontraktowego, jeden w stopniu nauczyciela mianowanego). Znajomość języka mniejszości narodowej, w którym nauczyciele prowadzą zajęcia, została potwierdzona w sposób określony w § 14 ust. 2 ww. rozporządzenia (nauczyciele ukończyli studia o specjalności filologia germańska).

(akta kontroli str. 169-172, 195-211, 237-239)

11. Do końca listopada każdego roku kalendarzowego w szkole opracowywano plan doskonalenia nauczycieli. Nauczyciele zgłaszali swoje potrzeby, natomiast Dyrektor szkoły wskazywał głównie potrzeby wynikające z pracy szkoły. Oferty szkoleń z zakresu języka mniejszości narodowej oraz podtrzymywania tożsamości narodowej pojawiały się w trakcie roku szkolnego i wtedy Dyrektor szkoły sugerował udział w konkretnym szkoleniu. Szkolenia w tym przedmiocie (po 3-4 szkolenia w roku szkolnym 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020) organizowane były przez Regionalny Zespół Placówek Wsparcia Edukacji w Opolu (w ramach Programu Niwki) np. „Czytanie lektur i poezji niemieckojęzycznej wcale nie musi być nudne”,

¹⁶ Uchwała nr 19/2018/2019 Rady Pedagogicznej Szkoły Podstawowej w Chrzastowicach z dnia 10 czerwca 2019 r. w sprawie opinii dotyczącej ustalenia szkolnego zestawu podręczników; uchwała nr 15/2019/2020 Rady Pedagogicznej Szkoły Podstawowej w Chrzastowicach z dnia 26 czerwca 2020 r. w sprawie opinii dotyczącej ustalenia szkolnego zestawu podręczników.

¹⁷ Nr dopuszczenia podręcznika „Niko”: 776/1/2016 (klasa I), 776/2/2017 (klasa II), 776/3/2018 (klasa III). Nr dopuszczenia podręcznika pomocniczego do nauczania języka niemieckiego w klasach IV-VI „Ich und do neu”: 808/1/2017 (klasa IV), 808/2/2018 (klasa V), 808/3/2019 (klasa VI).

¹⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 1289.

„Śląskie kontrowersje. Wybrane wydarzenia historyczne z perspektywy polskiej i niemieckiej”, „Poza ławką szkolną – energetycznie i energicznie na niemieckim” oraz przez Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, np. „Niemcy na Śląsku. Kiedyś i dziś”, „Nowy podręcznik do historii Europa. Nasza Historia”.

Powyższe szkolenia dotyczyły dydaktyki nauczania języka niemieckiego oraz nowoczesnych technologii informatycznych. Szkolenia organizowane przez ww. organizacje były formami bezpłatnymi, zatem placówka nie ponosiła kosztów z tytułu udziału nauczycieli w tych szkoleniach.

W okresie objętym kontrolą Dyrektor szkoły nie występowała do Kuratora Oświaty w Opolu, do organu prowadzącego, ani do właściwej terenowo placówki doskonalenia nauczycieli o pomoc w zakresie wspomagania nauczycieli prowadzących zajęcia z przedmiotów służących podtrzymaniu tożsamości narodowej i etnicznej w tworzeniu programów nauczania z tych przedmiotów.

(akta kontroli str. 169-172, 195-211)

12. Zajęcia języka mniejszości narodowej oraz nauka własnej historii i kultury były ujęte w dziennikach lekcyjnych¹⁹. W szkole dokumentowano przebieg nauczania w danym roku szkolnym dla uczniów uczęszczających na zajęcia z języka mniejszości.

(akta kontroli str. 281-285)

13. Roczne oceny klasyfikacyjne z nauki języka mniejszości narodowej były umieszczone w arkuszach ocen uczniów²⁰. W arkuszu ocen uczniów należących do mniejszości umieszczano, jako obowiązkowe, zajęcia z języka mniejszości narodowej, a oceny z zajęć z historii i kultury niemieckiej mniejszości narodowej zostały wpisane jako dodatkowe zajęcia edukacyjne.

(akta kontroli str. 281-285)

14. Biblioteka szkolna wspierała działania nauczycieli związane z nauczaniem języka mniejszości narodowej niemieckiego oraz historii i kultury własnej. Dzięki współpracy szkoły z Domem Współpracy Polsko-Niemieckiej do biblioteki trafiało czasopismo Keks dla uczniów z klas I-VI. W szkolnej bibliotece znajdowały się pozycje dotyczące historii Chrzastowic, Lędzin, Dębskiej Kuźni oraz pozycje wydane przez Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej z cyklu Archiwum Historii Mówionej. Z wyjaśnień Dyrektor szkoły wynikało, że *w latach 2018-2020 szkoła nie ponosiła wydatków w zakresie doposażania biblioteki w książki i materiały edukacyjne związane z nauczaniem języka mniejszości.*

W okresie objętym kontrolą biblioteka szkolna realizowała przedsięwzięcia skierowane do wszystkich uczniów, w tym do uczniów mniejszości. Nie podejmowała przedsięwzięć dedykowanych uczniom należącym do mniejszości niemieckiej w formie koła bibliotecznego, konkursów tematycznych dotyczących mniejszości narodowej, ani spotkań z autorami książek poświęconym mniejszościom.

W Statucie szkoły opisano organizację biblioteki szkolnej oraz warunki i zakres współpracy biblioteki szkolnej z uczniami, nauczycielami i rodzicami oraz innymi bibliotekami.

(akta kontroli str. 8-47, 48-90, 91-116, 169-172)

15. Szkoła brała udział w działaniach wspierających organizację niektórych imprez organizowanych przez DFK Chronstau. Corocznie uczniowie szkoły występowali na przedświątecznym jarmarku bożonarodzeniowym oraz uroczystościach z okazji Dnia Matki i Ojca oraz Dnia Świętego Marcina. Corocznie organizowany był także Dzień

¹⁹ Szczegółowym badaniem objęto prowadzenie dziennika lekcyjnego w zakresie języka mniejszości dla wybranych trzech klas w roku szkolnym 2018/2019 (II klasa, IV klasa, V klasa).

²⁰ Dokonano szczegółowego badania ocen końcowych uczniów z V klasy na podstawie wpisów w arkuszach.

Seniora, na obchody którego zapraszano seniorów z Chrzastowic. Przedsięwzięcia te ujęte były każdego roku w planie pracy szkoły. W okresie objętym kontrolą do szkoły nie wpłynął wniosek organizacji mniejszości narodowych o realizację wspólnego przedsięwzięcia.

(akta kontroli str. 169-172)

16. W związku z realizowaniem zadań na rzecz uczniów należących do mniejszości szkoła ponosiła następujące wydatki²¹:

a/ kwotę 1 452 095,65 zł w 2018 r., co stanowiło 85,7% wydatków szkoły ogółem na wszystkich uczniów placówki (1 694 111,59 zł);

b/ kwotę 1 646 695,78 zł w 2019 r., co stanowiło 76,9% wydatków szkoły ogółem (2 140 704,52 zł);

c/ kwotę 710 860,96 do czerwca 2020 r., co stanowiło 59,5 % wydatków szkoły ogółem (1 194 641,33 zł).

Do wydatków ponoszonych w związku z realizowaniem przez szkołę zadań na rzecz uczniów należących do mniejszości zostały zaliczone wszystkie koszty utrzymania placówki (w szczególności koszty energii, zużycia wody, kanalizacji, opału), wynagrodzenie nauczycieli i pracowników obsługi.

W okresie objętym kontrolą rodzice uczniów wspomagali finansowo następujące działania: wyjazdy do Biblioteki Austriackiej, wycieczka do Łubowic, wyjazd do teatru w ramach zajęć „Niemiecki teatr dla młodzieży” (ponoszone przez rodziców koszty związane były z potrzebą wynajęcia autokaru).

W latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020 szkoła nie uzyskała dodatkowych środków publicznych w związku z realizacją zadań zleconych z zakresu wsparcia mniejszości. W tym okresie za pośrednictwem szkoły nie udzielano pomocy materialnej uczniom mniejszości innej, niż pomoc udzielana na zasadach ogólnych uczniom.

(akta kontroli str. 169-172)

17. Szkoła zapewniła realizację zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości/ społeczności posługującej się językiem regionalnym w okresie zagrożenia COVID-19. Dyrektor szkoły na bieżąco korzystała z dostępnych materiałów i informacji znajdujących się na stronach MEN, Ministerstwa Cyfryzacji, Kuratorium Oświaty w Opolu oraz lokalnych instytucji wspomagających edukację, np. Regionalnego Zakładu Placówek Wsparcia Edukacyjnego. Jak wyjaśniła Dyrektor szkoły, w czasie zdalnego nauczania nauczyciele realizowali zajęcia przede wszystkim w formie zadaniowej, gdyż możliwości szkoły, jak i uczniów nie pozwoliły na prowadzenie zajęć on-line ze wszystkimi uczniami. W sposób indywidualny nauczyciele i uczniowie kontaktowali się za pomocą komunikatorów społecznościowych oraz drogą mailową. Nauczyciele uczący języka niemieckiego jako mniejszości oraz historii i kultury własnej, wykorzystywali podręczniki dopuszczone przez MEN oraz dodatkowo zasoby następujących stron i portali: allgemeinbildung.ch, en.islcollective.com, kinderzeitmaschine.de, deutschland.de, goethe.de, kahoot, learningapps.

Zgodnie z decyzją Dyrektora szkoły uczniom, którzy nie mieli odpowiedniego sprzętu wypożyczono dziesięć laptopów. Ponadto uczniom, którzy mieli problem z wydrukowaniem niezbędnych materiałów, były one przygotowywane w szkole i dostarczane.

W czasie trwania nauczania zdalnego dyrektor, wychowawcy i nauczyciele pozostawali w stałym kontakcie z uczniami i rodzicami uczniów. Wszelkie informacje

²¹ Środki przekazane przez organ prowadzący w ramach subwencji oświatowej. Wydatki zostały wyliczone proporcjonalnie do liczby uczniów należących do mniejszości w danym roku.

i zarządzenia dyrektora szkoły były zamieszczane na internetowej stronie szkoły, w mediach społecznościowych oraz przesyłane na indywidualne konta mailowe rodziców. Jak poinformowała Dyrektor szkoły, została również przeprowadzona ankieta wśród rodziców, której celem była diagnoza wprowadzonej zasady pracy zdalnej.

W czasie nauki zdalnej modyfikacji zostały poddane plany pracy poszczególnych przedmiotów w taki sposób, by uczniowie jak najmniej musieli spędzać czasu przy komputerach, a jednocześnie nie tracili możliwości zrealizowania najważniejszych założeń programu nauczania i dostępu do materiałów.

Jak wyjaśniła Dyrektor szkoły, *nauczyciele dokonywali przesunięć tematów w poszczególnych rozkładach materiału tak, by w formie pracy zdalnej realizować tematykę łatwiejszą, pozostawiając zagadnienia bardziej skomplikowane i trudniejsze na czas po powrocie do szkoły.*

Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora szkoły, w czasie zawieszenia zajęć stacjonarnych szkoła prowadziła nauczanie zdalne w formie zadaniowej. Dyrekcja ustaliła harmonogram czasochłonności poszczególnych zajęć w przeliczeniu na liczbę godzin pracy uczniów. Zgodnie ze wskazówkami dyrekcji nauczyciele przysyłali uczniom materiały i zadania na klasowe maile uczniów: w materiałach znajdowały się wytyczne, co uczniowie mają zrobić - podsyłane były linki do filmów, do materiałów interaktywnych, prośba o opracowanie materiału itp. Znajdowała się tam również informacja, do kiedy uczniowie mają zwrócić wykonane zadania nauczycielowi. W odniesieniu do języka mniejszości, uczniowie otrzymywali takie wytyczne z zadaniami raz w tygodniu, tak, by przeciętny uczeń mógł zrealizować zadania w trzy godziny lekcyjne. Nauczyciele ustalili z uczniami sposób konsultacji - najczęściej telefonicznie i przez komunikatory internetowe. W czasie nauki zdalnej nauczyciele w sposób indywidualny przygotowywali uczniów do udziału w konkursach - np. poezji niemieckiej. Monitorowanie aktywności uczniów i stały kontakt z nimi prowadzony był przez cały okres nauczania zdalnego. Poza marginalnymi przypadkami uczniowie stale realizowali działania edukacyjne. W razie braku aktywności nauczyciel lub wychowawca kontaktował się z rodzicami i uczniem, w celu mobilizacji i diagnozy problemu.

(akta kontroli str. 169-172, 260)

18. W latach 2018-2020 rodzice uczniów nie zgłaszali dyrekcji szkoły problemów dotyczących dostępu do nauczania języka mniejszości, ani własnej historii i kultury.

(akta kontroli str. 169-172)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W Statucie szkoły nie określono organizacji nauczania języka mniejszości oraz nie określono zakresu realizacji prawa uczniów mniejszości niemieckiej do poznawania własnej historii i kultury, mimo prowadzenia przez placówkę tego rodzaju zajęć. Stanowiło to naruszenie wymogu art. 98 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe²², zgodnie z którym statut szkoły zwiera w szczególności organizację nauczania języka mniejszości narodowych, mniejszości etnicznych lub języka regionalnego, jeżeli szkoła takie oddziały lub nauczanie prowadzi.

Dyrektor szkoły wyjaśniła, że w jej ocenie przepisy zawarte w statucie w pełni odnosiły się do wymogu Prawa oświatowego. W statucie podano odnośnik, iż sposób realizacji tych celów regulują inne przepisy, tj. rozporządzenie MEN w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych

²² Dz. U. z 2020 r. poz. 910.

oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym. Ponadto w paragrafach 34-39 opisane są formy i organizacja pracy szkoły, co dotyczy również zajęć języka niemieckiego jako mniejszości oraz historii i kultury własnej. Dodatkowo w paragrafie 39 znajduje się informacja, że wszelkie inne formy realizacji procesu kształcenia, do których można również zaliczyć nauczanie języka mniejszości mogą być prowadzone w formie zajęć klasowo-lekcyjnym w oddziałach klasowych i międzyklasowych.

NIK zwraca uwagę, że powołane w treści złożonych wyjaśnień postanowienia Statutu szkoły dotyczą ogólnych zasad funkcjonowania szkoły, podczas gdy z treści przywołanego przepisu wynika obowiązek określenia w statucie szkoły zarówno organizacji pracy szkoły, jak i organizacji nauczania języka mniejszości narodowych, mniejszości etnicznych lub języka regionalnego, jeżeli szkoła takie oddziały lub nauczanie prowadzi.

OCENA CZĄSTKOWA

Szkoła zapewniała uczniom należącym do mniejszości narodowych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym warunki do nauki języka mniejszości oraz własnej historii i kultury.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wniosek Dostosowanie statutu szkoły do wymogów określonych w art. 98 ust. 1 pkt 6 ustawy Prawo oświatowe.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Opolu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Opole, 14 grudnia 2020 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Opolu
Dyrektor

Kontroler
Grażyna Powęska
Specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

.....
podpis
Iwona Zyman

